

**Η Οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά:
Συνολική θεώρηση**

Του Χρήστου Βλ. Γκόρτσου

Γενικού Γραμματέα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η Οδηγία 2007/64/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των Οδηγιών 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK και 2006/48/EK, και την κατάργηση της Οδηγίας 97/5/EK» εκδόθηκε στις 13 Νοεμβρίου 2007 σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης του άρθρου 251 της Συνθήκης.

Λαμβανομένου υπόψη του ατελούς μέχρι σήμερα κοινοτικού πλαισίου στον τομέα των πληρωμών σε συνδυασμό με την οργάνωση των αγορών πληρωμών σε εθνικό επίπεδο, κύριος στόχος της Οδηγίας είναι η θέσπιση ενός σύγχρονου και συνεκτικού κοινοτικού νομικού πλαισίου που θα διέπει σε κοινοτικό επίπεδο τις υπηρεσίες πληρωμών τόσο στο πλαίσιο του ενιαίου χώρου πληρωμών (SEPA) όσο και εκτός αυτού, ώστε να ενισχυθούν η ασφάλεια δικαίου, οι επιλογές του καταναλωτή και η ασφάλεια και αποδοτικότητα των πληρωμών.

Ειδικότερα, με την Οδηγία αυτή θεσπίζονται:

- οι κανόνες διαφάνειας και οι υποχρεώσεις ενημέρωσης που πρέπει να τηρούνται σχετικά με τις υπηρεσίες πληρωμών,
- τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών και των παρεχόντων αυτές ως τακτική απασχόληση ή επιχειρηματική δραστηριότητα, και
- οι προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να πληρούνται από τα ιδρύματα πληρωμών, που αποτελούν νέους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών, προκειμένου να αποκτήσουν άδεια λειτουργίας ως ιδρύματα πληρωμών.

Η προθεσμία που έχει τεθεί για την ενσωμάτωση της Οδηγίας στο δίκαιο των κρατών μελών είναι η 1η Νοεμβρίου 2009.

2. Πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας

2.1 Οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών

Οι διατάξεις της Οδηγίας εφαρμόζονται μόνο σε υπηρεσίες πληρωμών που πραγματοποιούν οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών για λογαριασμό της πελατείας τους και όχι σε υπηρεσίες πληρωμών που πραγματοποιούνται μεταξύ των φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών για ίδιο λογαριασμό.

Σε ό,τι αφορά τους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών, γίνεται διάκριση μεταξύ έξι επιμέρους κατηγοριών και, ειδικότερα, μεταξύ:

- των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά την έννοια του άρθρου 4, παρ. 1, στ. α) της Οδηγίας 2006/48/EK,
- των ιδρυμάτων έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος κατά την έννοια του άρθρου 1, παρ. 3, στ. α) της Οδηγίας 2000/46/EK,
- των γραφείων ταχυδρομικών επιταγών τα οποία εξουσιοδοτούνται βάσει της εθνικής νομοθεσίας να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών,
- των ιδρυμάτων πληρωμών κατά την έννοια της παρούσας Οδηγίας (βλ. κατωτέρω υπό 3),
- της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των εθνικών κεντρικών τραπεζών όταν δεν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως νομισματικές ή άλλες δημόσιες αρχές, και
- των κρατών μελών ή των περιφερειακών ή τοπικών αρχών τους όταν δεν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως δημόσιες αρχές.

2.2 Οι υπηρεσίες πληρωμών

Η Οδηγία εφαρμόζεται στις υπηρεσίες πληρωμών που πραγματοποιούνται σε ευρώ ή στο νόμισμα κράτους μέλους που δεν έχει υιοθετήσει το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης. Ο ορισμός της έννοιας των υπηρεσιών πληρωμών που δίνεται στο άρθρο 4 και στο Παράρτημα της Οδηγίας είναι ευρύτατος και περιλαμβάνει τις ακόλουθες επιχειρηματικές δραστηριότητες:

- τις υπηρεσίες που επιτρέπουν την τοποθέτηση μετρητών σε λογαριασμό πληρωμών, καθώς και όλες τις δραστηριότητες που απαιτούνται για την τήρηση λογαριασμού πληρωμών,
- τις υπηρεσίες που επιτρέπουν την ανάληψη μετρητών από λογαριασμό πληρωμών, καθώς και όλες τις δραστηριότητες που απαιτούνται για την τήρηση λογαριασμού πληρωμών,
- τη διενέργεια συναλλαγών πληρωμών, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς χρηματικών ποσών σε λογαριασμό πληρωμών που τηρείται στον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του χρήστη ή σε άλλο φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών:
 - εκτέλεση εντολών άμεσων χρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων των εφάπαξ άμεσων χρεώσεων,
 - διενέργεια συναλλαγών πληρωμών με κάρτα πληρωμών ή ανάλογο μέσο,
 - εκτέλεση εντολών μεταφορών πίστωσης, συμπεριλαμβανομένων των παγίων εντολών,
- τη διενέργεια συναλλαγών πληρωμών στο πλαίσιο των οποίων τα χρηματικά ποσά καλύπτονται από πιστωτικό όριο του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών:
 - εκτέλεση εντολών άμεσων χρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων των εφάπαξ άμεσων χρεώσεων,
 - διενέργεια συναλλαγών πληρωμών με κάρτα πληρωμών ή ανάλογο μέσο,

- εκτέλεση εντολών μεταφορών πίστωσης, συμπεριλαμβανομένων των παγίων εντολών,
- την έκδοση εργαλείων πληρωμών ή/και αποδοχή συναλλαγών με εργαλεία πληρωμών,
- τα εμβάσματα,
- τη διενέργεια συναλλαγών πληρωμών όπου η συναίνεση του πληρωτή για να εκτελεστεί μια συναλλαγή πληρωμών δίδεται μέσω τηλεπικοινωνιακής, ψηφιακής ή πληροφορικής συσκευής και η πληρωμή γίνεται στον φορέα εκμετάλλευσης τηλεπικοινωνιακού, πληροφορικού συστήματος ή δικτύου, ο οποίος ενεργεί αποκλειστικά ως διαμεσολαβών μεταξύ του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και του προμηθευτή των αγαθών και υπηρεσιών.

3. Κύριες διατάξεις της Οδηγίας

Αν ήθελε κανείς να συνοψίσει τις σημαντικότερες αλλαγές που επέρχονται με το νέο πλαίσιο, θα μπορούσε να αναφερθεί στα ακόλουθα:

- Διευρύνονται οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών, καθώς εισάγεται η έννοια των «ιδρυμάτων πληρωμών». Τα «ιδρύματα πληρωμών» αποτελούν επιχειρήσεις άλλες εκτός των τραπεζών και των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος που θα έχουν τη δυνατότητα, εφόσον αδειοδοτηθούν, να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών σε ολόκληρη τη γεωγραφική περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ιδρύματα πληρωμών, η λειτουργία των οποίων αναμένεται να ενισχύσει τον ανταγωνισμό από την πλευρά της προσφοράς, θα υπόκεινται σε απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και εσωτερικής οργάνωσης και θα εποπτεύονται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές του κράτους μέλους εγκατάστασής τους.
- Καθιερώνονται διεξοδικές απαιτήσεις πληροφόρησης των τελικών χρηστών υπηρεσιών πληρωμών, τόσο πριν όσο και μετά από την πληρωμή ή την είσπραξη. Οι εν λόγω απαιτήσεις πληροφόρησης αναπόφευκτα θα οδηγήσουν στην υιοθέτηση νέων ή στην αναβάθμιση υφιστάμενων συστημάτων και διαδικασιών πληροφόρησης και καταγραφής. Θα αφορούν δε τόσο τις μεμονωμένες συναλλαγές πληρωμών ή εισπράξεων όσο και αυτές που διενεργούνται βάσει σύμβασης-πλαίσιου.
- Καθιερώνεται ενισχυμένη προστασία των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών. Συγκεκριμένα, εισάγονται ρυθμίσεις αναφορικά με τη δυνατότητα ανάκλησης μιας ηλεκτρονικής άμεσης χρέωσης έως και οκτώ εβδομάδες μετά τη χρέωση του λογαριασμού του οφειλέτη και μέγιστο χρονικό σημείο επιστροφής του ποσού της χρέωσης στο λογαριασμό του δέκα εργάσιμες ημέρες μετά την υποβολή σχετικού αιτήματος. Εφόσον η εξουσιοδότηση του οφειλέτη για τη διενέργεια μιας άμεσης χρέωσης δεν υφίσταται ή έχει παρέλθει ο χρόνος ισχύος της, το χρονικό διάστημα ανάκλησης επεκτείνεται από τις οκτώ εβδομάδες στους 13 μήνες. Επίσης, απαγορεύεται η επιβολή εξόδων πρόωρης ανάκλησης για πληρωμές και εισπράξεις που διενεργούνται στο πλαίσιο σύμβασης, εφόσον η τελευταία διαρκεί πέραν του έτους.
- Περιορίζονται οι χρόνοι ολοκλήρωσης μιας συναλλαγής πληρωμής και πίστωσης του λογαριασμού του δικαιούχου. Συγκεκριμένα, ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή οφείλει να πιστώσει το λογαριασμό του φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου έως το τέλος της

επόμενης εργάσιμης ημέρας από την ημερομηνία λήξης της εντολής πληρωμής. Ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου οφείλει με τη σειρά του να πιστώσει το λογαριασμό του δικαιούχου το αργότερο την ίδια εργάσιμη ημέρα κατά την οποία πιστώθηκε ο λογαριασμός του με το ποσό της πράξης πληρωμής και να μεριμνά ώστε το ποσό της πράξης πληρωμής να είναι στη διάθεση του δικαιούχου αμέσως μόλις πιστωθεί με το ποσό αυτό ο λογαριασμός του.

- Εισάγονται μειωμένες ευθύνες του πληρωτή για μη εγκεκριμένη χρήση εργαλείου πληρωμών, μέχρι ανώτατου ποσού 150 ευρώ, για τις ζημίες που απορρέουν από τη χρήση απολεσθέντος ή κλαπέντος εργαλείου πληρωμών εκτός εάν ο πληρωτής λειτούργησε με δόλο ή βαρεία αμέλεια. Η εν λόγω διάταξη πρακτικά συνεπάγεται την υποχρέωση κάλυψης της όποιας ζημίας, πέραν των 150 ευρώ, από τον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών ακόμα και στην περίπτωση αμέλειας του πληρωτή/πελάτη του.

4. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις στον τρόπο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων

Ο τρόπος λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων θα επηρεαστεί σημαντικά από τις προαναφερθείσες αλλαγές του ρυθμιστικού πλαισίου που θα διέπει τις υπηρεσίες πληρωμών, βάσει της ενσωμάτωσης στο ελληνικό δίκαιο των διατάξεων της σχετικής Οδηγίας. Σημαντικές επιπτώσεις αναμένονται τόσο σε ό,τι αφορά την εσωτερική οργάνωσή και τις υποδομές των πιστωτικών ιδρυμάτων όσο και τη διενέργεια των συναλλαγών και τις σχέσεις τους με την πελατεία τους. Η προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις προϋποθέτει σε πολλές περιπτώσεις την υιοθέτηση νέων συστημάτων, ενώ ταυτόχρονα παρέχονται αρκετές δυνατότητες για την παροχή νέων υπηρεσιών από τις τράπεζες.

Με αυτή την έννοια η προσαρμογή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο νέο πανευρωπαϊκό περιβάλλον πληρωμών δεν αποτελεί απλώς και μόνο μια υποχρέωση συμμόρφωσης, αλλά και μια ευκαιρία εξέλιξης. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει:

- να υπάρξει σωστή διαχείριση και έγκαιρη προετοιμασία του τραπεζικού κλάδου για την ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο. Η Ελληνική Ένωση Τραπεζών στο πλαίσιο του καταστατικού της ρόλου θα συνδράμει τις τράπεζες μέλη της στην επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου,
- να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών πληρωμών, μέσω, ενδεικτικά, της αυτοματοποίησης τους και της εναρμόνισης και τυποποίησης προϊόντων και υπηρεσιών πληρωμών,
- να υπάρξει αλλαγή παγιωμένων συνηθειών δεκαετιών αναφορικά με τον τρόπο διενέργειας των πληρωμών. Η χρήση μετρητών και επιταγών πρέπει να δώσει τη θέση της στη χρήση των σύγχρονων ηλεκτρονικών εργαλείων πληρωμών, όπως είναι οι διατραπεζικές μεταφορές πιστώσεων, οι άμεσες χρεώσεις και τα εναλλακτικά κανάλια διενέργειας πληρωμών όπως τα ATM και η ηλεκτρονική τραπεζική,
- να αναπτυχθούν μέθοδοι τιμολόγησης ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις της πελατείας κάθε τράπεζας, και
- να εξασφαλιστούν οικονομίας κλίμακας.

Στις 29 Φεβρουαρίου 2008, συστάθηκε νομοπαρασκευαστική επιτροπή με σκοπό την ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2007/64/ΕΚ, ενώ η διάρκεια του έργου της προσδιορίστηκε μέχρι την 31^η Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους.